

nyugalom, izgatottság, feszültség, kellemes izgalom, öröm, elbizonytalanodás, meghatottság, meglepetés, vidámság, megelégedettség, zavar, bosszúság, türelmetlenség, türelem, gyermekszeretet, kétely, hála, gyomorgörcs, diadal, kompetencia

4. Mít éreztél, amikor befejezted a tanórát?
elégedettség, kétség, nyugalom, megkönnyebbülés, siker, kudarc, szégyen, öröm, bosszúság, üresség, büszkeség, kiengedés, fáradtság
5. Milyen érzéseid voltak az órád elemzése és bírálata közben és utána?
elfogadás, megnyugvás, belenyugvás, szomorúság, siker, közömbösség, méreg, boldogság, kétség, kíváncsiság, felszabadultság, letörtség, új lendület, meglepetés, csalódottság, vidámság
Mindezt egy előtanulmánynak szánjuk arra vonatkozóan, hogy mélyebb összefüggéseket keressünk. Milyen arányban fordulnak elő a felsorolt érzelmek? Milyen kapcsolat lehet a hallgatók érzelmei és a gyakorlószinterek, gyermekcsoportok összetétele, a szakvezetők irányítási stílusa, a hallgatók elméleti felkészültsége stb. vonatkozásában? Ezek elemzése és a következtetések megfogalmazása, feladataink megjelölése remélhetőleg a gyakorlati képzés hatékonyabbá tételéhez is hozzájárulhat.

FORRÁSOK

1. Mehr Wertschätzung den Emotionen in der pädagogischen Arbeit. Rolf Bickel Pädagogik 5/90.
2. Arbeitsmaterialien zum Lehrgebiet Didaktik, Volkseidener Verlag Berlin 1985.
3. Gyakorlati képzés, Útmutató az 1986-ban kiadott tanítóképzés tantervéhez.
4. Dr. Szabó Pál: A kisiskoláskor, Kossuth 1979. 64. o.

RÓZSA LÁSZLÓNÉ

A LOVÁSZ—MÓDSZER 2. OSZTÁLYOS TANKÖNYVÉNEK, AZ ABLAKNYITOGATÓNAK ANYANYELVFEJLESZTŐ FELADATRENDSZERE

Az intenzív — kombinált olvasás- és írástanítás (Lovász-féle) módszer 2. osztályos olvasókönyve — az Ablaknyitogató I., II. kötet — szervesen épül rá az integrált rendszerre megalkotott Betűvásár és Gyermekvilág tankönyvekre. E szerkesztővel jegyeit magánviselő két kötet magába foglalja az olvasókönyvet, az olvasás és írás feladatlapokat, a nyelvtan és helyesírás tanulására szolgáló munkatankönyvet, és alkalmas az ún. környezetismeret elsajátítására. A tanítási folyamat részeként megjelenő 90 percre tervezett anyanyelvi foglalkozás tananyaga tematikus szerkesztésű tankönyvben jelentkezik.

A témányitó oldal-szövegeinek nemcsak tartalmi és hangulati előkészítő szerepük van, hanem számos esetben a hozzájuk kapcsolódó feladatok a tanulók személyiségére, életkörülményeire vonatkoznak, és a válaszok igen figyelemreméltó információkat szolgáltatnak a tanítóknak, osztályfőnököknek (I. köt. 20—21. o.).

A szövegcsoportok előtt permanensen ismétlődő „Könyves oldalak” az első osztályban elindított „Írány a könyvtár” feladatsorára épülnek, és bővítik a már meglévő könyv- és könyvtárhaználtati alapismereteket. Nagy segítséget nyújt a pedagógusnak az oldal zárórésze, mely az olvasmányok pontos forrását jelöli, illetve ajánló bibliográfiát közöl (I. 23. o.).

Egy-egy téma lezárásának tekinthető „Emléke-

zetmérés” fejezetcím nemcsak az elnevezésében jelzett funkciót tölti be, hanem feladatsorának összeállítási módja motiváló hatással van a jó teljesítmény és a helyes megoldás elérésére (I. 70. o.) is.

A témák minden esetben „JátékaJanlat”-tal fejeződnek be. A szöveggel és képpel illusztrált játékleírások felhasználási lehetősége igen sokrétű lehet.

Az I. kötet 4, a II. kötet 3 témát ölel fel, s mindkét kötet a sokszempontú beszédfejlesztésre szolgáló „Szókincsgyarapító” (fogalommagyarázó) rész, az olvasástechnika begyakorlását szolgáló „Szemfüles oldalak”, az aktuális ünnepek felidézését, megismertetését célzó „Jeles napok” és az ún. „Melléklet” zárja, mely a féléves munkák felmérésére szolgál.

Az olvasmányok kezdetben az alsó tagozatos tankönyvekből már ismert tartalommal jelentkeznek (Nyárbúcsúztató — Iskolanyitogató, Otthonunk — Családunk), melyek a gyermekek közvetlen környezetéhez kapcsolódnak, de ez a világ tartalmilag egyre jobban tágul, s a tanulók a magyar- és a világirodalom (próza és lírai) válogatott alkotásai (vagy annak részletei) segítségével nemcsak a magyar táj szépségeivel, a magyar ember népi hagyományaival ismerkednek meg, hanem eljutnak a „Szomszédolás” fejezetben szomszédos népeink megismeréséig egy-egy népköltészeti alkotás segítségével, majd az utolsó fejezetben a mesék szárnyán bepillanthatnak a föld népeinek kultúrkincsébe is. Ugyanakkor a tankönyv szövegei a nyelvhasználat szabályait figyeltetik meg, ismertetik fel és gyakoroltatják be.

A szövegeket követő munkaoldalak feladatrendszerre — építve az 1. osztályban megszerzett

tudásra — az előkészítésre, az ismételve előrehaladó ismeretszerzésre és a begyakorlásra egyaránt lehetőséget ad. Az integrált metodika elvéhez igazodva a nyelvhasználati módok minden anyanyelvi foglalkozáson arányosan, egymást átszöve, egymást kiegészítve fordulnak elő, melynek központjában mindenkor a szöveg és annak feldolgozása áll.

Az olvasmányokhoz kapcsolódó feladatokat — a megtanulandó tananyag szempontjából — lényegében kétféleképpen rendszerezhetjük:

1. Az integráltság elvéhez igazodó nyelvhasználati tevékenységek sorbavétele alapján:

a) Az első osztályokban megszerzett olvasástechnikai tudás felhasználásával az olvasmányok egyszerűen a *néma olvasást* gyakoroltatják, melyekhez igen sok szövegértést ellenőrző feladat járul, másrészt a *hangzó olvasás funkcionális alkalmazását* is biztosítják a prozódia eszközeinek (szünettartás, hangsúly, hanglejtés, hangerő...) gyakoroltatásával (I. 9. o.) 6. fel., 93. o/4. f.). A szövegek alkalmasak a párbeszéd gyakorlására, a dramatizálásra és szituációs játékokra, egyszóval sokoldalú *kommunikációs gyakorlatokra* is (I. 16/1, 116/5), melyek a verbális kommunikáció funkciót is tisztázzák.

b) A beszéd technikai oldalának csiszolása mellett a *beszéd tartalmi* fejlesztése is szerepet kap a fokozatosság betartásával, természetesen az 1. osztályos alapokat figyelembe véve:

— szókincsfejlesztés (I. 66/5) — szójelentés magyarázása (I. 66/10.)

— mondatalkotások, mondatkiegészítések (II. 95/1.)

— szövegalkotások (II. 75/3.)

c) Az *irodalomelméleti ismeretek* alapjainak lerakása igen sokágú tevékenységet jelent: műfaji ismeretek szerzése (mese, elbeszélés, leírás); mese-fajta, stílusesszéközök megnevezése (megszemélyesítés, hasonlat... stb.); verstani ismeretek megalapozása (rím, ritmus); szövegtagolás stb.

d) Az első osztályos Gyermekvilág feladatsora már jelezte, hogy a tankönyv igazodik az általános használatra megjelölt tanterv cél- és követelményrendszeréhez, de tananyagát kibővítette a 2., helyenként 3. osztályba a illő anyaggal, hogy lehetőséget adjon a tehetséges tanulók megfelelő szintű fejlesztésére, illetve a befogadás időtartamának megnyújtására. Ez a koncepció méginkább vonatkozik az Ablaknyitogatóra, abban megjelenő grammatikai törvényszerűségekre, nyelvtani fogalmakra. Az 1. osztályos nyelvtani helyesírási ismeretekre alapozva (pl.: a mondat, mondatrészeknek felismertetése, írásjelek, hangosztályozások, a szavak jelentés szerinti csoportosítása, tulajdonnevek helyesírása... stb.) tovább bővíti az *anyanyelv elemzésfeléire és szabályaira* vonatkozó ismereteket, összekapcsolva a *helyesírás* gyakorlatsoraival:

— szöveg- mondat- szó- hang (mint a nyelv egységei)

— hang — betű fajtái, betűrend, hosszú msh, mgh helyesírása,

— főnevek csoportosítása, fajtáinak helyesírása, névelő, kötőhang,

— melléknév és fokozása

— számnév

— ige: igeidők, igemódok, igekötők helyesírása

— mondatfajták, helyesírásuk

e) Az *írásgyakorlás* feladatai kreatív típusúak, és összefonódnak a helyesírás gyakorlásával (II. 55/11.), a nyelvtan tanításával (II. 54/9.), a beszédfejlesztés valamelyik szintjének gyakoroltatásával (II. 9/10.), ugyanakkor a logikus gondolkodásra is készítetnek (II. 90/9.).

2. A munkatankönyv második rendezőelve a munkaoldalak permanensen ismétlődő fejezetcímek, melyek a nyelvfelkészítés funkciójára utalnak:

Gondolatforgató — Olvasáscsiszoló — Nyelvforgató — Tolfuttató és csak a II. kötetben jelentkező Térképönjáró.

a) A *Gondolatforgató* főként az olvasmányok megértéséhez kapcsolódó feladatmegoldásokat (I. 68/2, 3, 4), a beszédfejlesztés munkálatait (I. 69/5, 87/3) kívánják a tanulóktól, illetve a szövegszerkesztés szabályaival (I. 57/1.), irodalomelméleti ismeretekkel (I. 9/1.), valamint anyanyelvünk színesítését szolgáló stílusesszékkel ismertetik meg a gyerekeket.

b) Az *Olvasáscsiszoló* fejezetcím érzékletesen utal feladatsorának funkciójára: a hangzó olvasás technikai hibáinak korrigálása összekapcsolva a mondatfonetikai eszközök alkalmazásával, melyek nemcsak a felolvasás megfelelő formáját segítik (I. 13/4.), hanem a szóbeli kifejezőkészség értelmi és érzelmi árnyalatait is érzékeltetik (II. 143/5, I. 13/5.).

c) A *Nyelvforgató* biztosítja a nyelvtanítás ismeretszerző (szabály formájában is: I. 51. o.) és alkalmazó tevékenységait (I. 51/8, 9). Itt kerül sor a helyesírás szabályainak megtanítására (I. 82 o.), illetve a helyesírás gyakorlására az írásbeli lehetőségek mindenfajta felhasználásával (II. 73/6). A nyelvtani és helyesírási tudnivalók rögzítésénél az emlékeztető vésést eredményesen segítik 2. osztályban is a manuális kiemelő tevékenységek (I. 118/9.).

d) A *Tolfuttató* az I. kötetben az írástechnika problémásabb részeire hívja fel a figyelmet, a különböző kapcsolatokat gyakoroltatja, a II. kötetben e munka összekapcsolódik a szóbeli kifejezőkészség fejlesztésével is.

e) A *Térképönjáró* nemcsak a térképen való eligazodást szorgalmazza, hanem Magyarországra és szomszédaira vonatkozó topográfiai gyakorlatokat kiegészíti olyan kérdésekkel, amelyek a gyerekek más népekkel kapcsolatos ismereteit idéztetik fel, ill. egészítik ki (II. 252/2.).

Az Ablaknyitogató két kötetes munkatankönyvként sokoldalúan fejleszti és tevékenykedtetni a 2. osztályos tanulókat, így a megszerzett ismeretekre bátran építhetnek a tanítók a 3. osztályban, illetve sajátos tanulászervezési irányt építhetnek ki ezen tanulói ismeretek birtokában.

DR. JAGUSZTINÉ DR. ÚJVÁRI KLÁRA